

Sensitivity of the secondary school students toward global problems¹

Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara karşı gösterdikleri duyarlılıklar

Şule Egüz²
Cemil Öztürk³
Alper Kesten⁴

Abstract

Recent global developments all around the world have affected all the individuals, institutions and societies. In this respect, it is of great importance to be sensitive to the problems concerning the future of all mankind. In this study, it was aimed to reveal the sensitivity of 6th grade students in middle school toward global developments. The population group of the study was 44 sixth grade students in a secondary school in the province of Samsun in the academic year of 2014-2015. An instructional design in Social Studies curriculum was prepared, developed with the activities supported by communication technologies in accordance with the aims related with the global education in the chapter of "Our Country and World". After the title 'Fruit of the Brotherhood' was taught, they did an activity entitled as "Aid Campaign Activity" in order to determine the students' sensitivity to global developments. In addition, a semi-structured form was conducted to 10 students in target groups during and after the activities. At the end of the research, it was determined that most of the students started to follow global developments, problems and global current

Özet

Dünyada yaşanan küresel gelişmeler bütün bireyleri, kurumları ve toplumları etkilemektedir. Bu bakımdan tüm insanlığın geleceğini ilgilendiren sorunlara karşı duyarlılık göstermek büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmada da ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin küresel gelişmelere karşı gösterdikleri duyarlılıkları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Samsun ilinde bulunan bir ortaokuldaki 44 6. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma kapsamında belirlenen çalışma grubuna, Sosyal Bilgiler programında yer alan Ülkemiz ve Dünya ünitesindeki küresel eğitimle ilgili kazanımlar çerçevesinde, iletişim teknolojileriyle destekli olarak hazırlanan ve etkinliklerle zenginleştirilen öğretim programı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Ünitelerdeki 'Kardeşliğin Meyvesi' isimli konunun ardından öğrencilerin küresel gelişmelere karşı gösterdikleri duyarlılıkları tespit etmek amacıyla onlara "Yardım Seferberliği Etkinliği" yapılmıştır. Ayrıca etkinlik sırasında ve sonrasında hedef gruplar içerisinde yer alan 10 öğrenciye araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış formlar uygulanmıştır.

¹ This article is based on the doctoral dissertation of Şule Egüz prepared in Marmara University Institute of Educational Studies Social Studies Education Department with thesis advisors Professor Cemil Öztürk and Associate Professor Alper Kesten.

² Research Assistant, Ondokuz Mayıs University, Faculty of Education, Department of Social Studies and Turkish Education, suleeguz@gmail.com

³ Professor, Marmara University, Faculty of Education, Department of Social Studies and Turkish Education, cozturk@marmara.edu.tr

⁴ Associate Professor; Ondokuz Mayıs University, Faculty of Education, Department of Social Studies and Turkish Education, alperkesten@gmail.com

events; It was seen that the global perspectives of all interviewed students were improved.

Keywords: Global education; sensitivity; global perspective.

(Extended English abstract is at the end of this document)

Araştırma sonunda öğrencilerin büyük bir kısmının küresel gelişmeleri, sorunları ve güncel olayları takip etmeye başladıkları tespit edilmiş; görüşme yapılan tüm öğrencilerin küresel bakış açılarının geliştiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Küresel eğitim; duyarlılık; küresel perspektif.

GİRİŞ

Küreselleşme genel olarak, milli, ekonomik, siyasi ve kültürel bir takım ulus devlet üstü bir koalisyonun kaynaşmasıdır (Mittelman, 1997). Bu kavram ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve siyasi ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi, sermaye hareketliliğinin artması, farklı toplumsal kültürlerin inanç ve beklentilerinin daha iyi tanınması, ülkeler arası ilişkilerin yoğunlaşması olgularını içermektedir (DPT, 2000). Teknoloji ise, küreselleşme olgusunda kesin ve etkili bir şekilde rol oynamaktadır (Sachs, 2000). Teknolojinin desteğiyle küreselleşme sürecinin etkileri ise dünyada farklı şekillerde hissedilmiş; bilgiye ulaşım kaynakları artmış, kültürler birbirine yaklaşmış, insanlar daha modern bir yaşam seviyesine ulaşmış ve hatta uluslararası alanda Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu gibi birçok yeni kuruluşlar ortaya çıkmıştır (Hammond ve Grosse, 2003). Bütün bu gelişmeler de ülkeler arasında artan ilişkiler bağlamında bireyleri, yerel etkinliklerde bulunup küresel düşünmeye itmiştir (Tezcan, 2002).

Küreselleşme ile birlikte, dünya bazı sorunlarla karşı karşıya gelmiştir. Küreselleşme ekolojik anlamda bozulmayı, toplumsal anlamda dengesizlikleri ve çatışmaları meydana getirmiştir (Kan, 2009). Bu bağlamda 20. yüzyılın sonunda ortaya çıkan sorunlar çevre ve gelişim krizi, etnik gruplar arasında artan çatışmalar, ekonomik ve toplumsal planlamalar üzerinde biriken eşitsizlikler olarak sıralanabilir (Doğan, 2002). 21.yüzyılın sorunlarını ise Özgen (2012) şöyle sıralamıştır:

- ✓ Azınlıklar sorunu
- ✓ Çok boyutlu bir serüven: Göç ve yaşamsal örüntüleri
- ✓ Günümüz dünyasında inançsal sorunlar
- ✓ İnsan hakları sorunları
- ✓ 21. yüzyılın başlıca sağlık sorunları
- ✓ 21. yüzyılın önemli tarımsal sorunları
- ✓ Modern dünya kaynaklı sorunlar
- ✓ Risk toplumu: Medya ve bilişim
- ✓ Sınır aşan sular sorunu
- ✓ Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin dünü ve bugünü
- ✓ Uluslararası siyaset düzleminin güncel sorunları
- ✓ Uluslararası sular sorunu
- ✓ Ülke ekonomileri ve açlık sorunu
- ✓ Kentleşme ve kentsel planlama sorunları
- ✓ Küresel enerji sorunu
- ✓ Küresel iklim değişikliği ve çölleşme
- ✓ Yaşamsal mekânın bozulması: Çevre sorunları
- ✓ Yeni bin yılda eğitimde temel sorunlar
- ✓ Dilsel haklar sorunu
- ✓ Doğal afetler sorunu

- ✓ Dünya hayvancılık sorunlarına genel bir bakış
- ✓ Dünyanın paradoksal sorunu: Nüfus

Nato Review (2011) dergisi ise 21. yüzyılın belirleyici sorununun hızlı nüfus artışı olduğunu belirterek eğer acilen önlem alınmazsa dünyada milyarlarca insanın susuzluk, açlık, yoksulluk ve çatışmalarla karşı karşıya kalacağını öne sürmüştür. Nitekim bugün dünya nüfusu 7.3 milyara ulaşmış durumdadır (UN DESA, 2015). Aşırı ve dengesiz nüfus artışı beraberinde birçok küresel sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda dünya nüfusunun hızlı bir şekilde artması, bir yandan sınırlı doğal kaynakların tükenmesine sebep olurken, diğer yandan siyasi, askeri, beslenme ve işgücü gibi sebeplerden doğan problemlerin ülkeler açısından önemli birer sorun haline gelmesine neden olmaktadır (Demirkaya, 2016). Günümüz şartlarında ise dünya sorunlarının farkında olan ve bu sorunlara çözüm üreten, kendi ülkesi, milleti ve devleti yanında tüm insanlığa karşı kendisini sorumlu hisseden, kültürel sınırların ötesinde bilgi, beceri ve tutum sahibi, evrensel bilince sahip vatandaşların yetiştirilmesi zorunluluk haline gelmiştir (İçen ve Akpınar, 2012: 283; Gürdoğan-Bayır, Göz ve Bozkurt, 2014; Banks, 2004). Çünkü küresel sorunlara çözüm arayışında, devletin tek başına faaliyette bulunması yeterli değildir. Bu nedenle, küresel sorunlara çözüm üretme yeteneğine sahip olan evrensel vatandaşların yetiştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Kan, 2009). Bu bağlamda eğitim sistemi ve okul ortamı bütün düzen ve işleyişiyle “Küresel vatandaşı” yetiştirmeye uygun olmalıdır (Kan, 2009). Dünya vatandaşı olarak aktif ve sorumlu hareket edebilmek ise ancak iyi bir küresel vatandaşlık eğitimi almakla mümkündür (İçen ve Akpınar, 2012). Çünkü küresel vatandaşlık eğitimi çocukların ve gençlerin karmaşık küresel sorunlar üzerinde düşünmelerine ve eleştirel bakış açısı kazanmaları için geniş fırsatlar verir (Oxfam, 2006). Bu bağlamda özellikle program düzenlemelerinde küresel vatandaşlık faaliyetleri ya da küresel eğitim faaliyetleri kapsamında daha fazla uluslararası içerik eklenmelidir (Davies, Evans ve Reid, 2010: 73). Eklenen uluslararası içerik aracılığıyla öğrencilerin küresel yapıları ve süreçleri, insan hakları ve sorumlulukları anlamalarında, iletişim, eleştirel düşünce ve aktif katılım becerilerini geliştirmede önem taşımaktadır (İbrahim, 2010). Bu kapsamda genel olarak etkili küresel vatandaş yetiştirme amacını taşıyan Sosyal Bilgiler dersi küreselleşme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü küresel bakış açısıyla tasarlanan Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin, geleceğe yönelik kararlar almalarına, farklı dünya koşullarına karşı çok boyutlu bakış açıları geliştirmelerine, paylaşımcı, sorumluluk duygusu gelişmiş, duyarlılık sahibi, sorgulayan ve eleştiren bireyler olmalarına katkı sağlayabilmektedir.

Eğitime duyulan ihtiyacın hızla artmakta olduğu, buna karşın ülkeler içinde ve ülkeler arasındaki eşitsizliklerin ise günden güne yayıldığı bir ortamda, bireylerin ve toplumların daha iyi, daha insancıl ve daha barışçıl bir geleceğe doğru yol almalarını sağlamak ve buna imkân veren uygulamalar yapmak gerekmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde Kan'ın (2009) yapmış olduğu çalışma dışında Türkiye’de yapılan çalışmaların büyük bir bölümü çevre sorunlarını, çevre duyarlılığını içeren çalışmalardır (Erol, 2005; Sakacı, 2007; Sadık, Çakan ve Artut, 2011; Polat ve Kırpık, 2013; Güven, 2013; Ercengiz, Keçeci-Kurt, Sadık, 2014; Polat, 2014; Alagöz ve Akman, 2016; Pekel ve Taştan-Kırık, 2016; Uyanık, 2016; Şahin ve Erkal, 2016). Keskin ve Öğretici (2013) ise konuyu değerler eğitimi boyutunda ele alarak, programdaki “duyarlılık” değerini etkinlikler aracılığıyla kazandırmaya çalışmıştır. Yurtdışında ise küresel sorunları içeren ve küresel farkındalık artırmaya yönelik önemli çalışmalar yapılmıştır (Torney-Purta, 1982; Woyach, 1988; Christy, 1991; Angry, 1992; Decker, 1995; Lierl, 1995; Wang, 1995; Kim, 1998; Wilson, 2000; Olson ve Kroeger, 2001; Reed, 2002; Burnouf, 2004; Abdullahi, 2004; Clarke, 2004; Krain ve Lantis, 2006; Banks, 2007; Saltelli ve Terry, 2008; Gardner, 2013; Gaudelli, 2014; Weitze ve Örngreen, 2014). Yurtdışında yapılan çalışmaların büyük bölümü öğretmenlere ya da öğretmen adaylarına yönelik olmuştur. Yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’de küresel duyarlılığı, küresel bakış açılarını konu alan uygulamalı çalışmaların yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersinde 6. sınıf öğrencileriyle yapılan bu araştırmanın alanda var olan boşluğu doldurmaya

katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin birbirlerinin kültürlerine ve kişiliklerine saygı gösteren, yaşadıkları çatışmaları barışçıl yollarla çözebilen, toplumsal ve küresel sorumluluk taşıyarak var olan olaylara karşı duyarlılık taşıyan vatandaşlar olmalarına yardım edebilecek nitelikte gerçek yaşama aktarılacak çalışmaların yapılması önemlidir. Bu araştırmanın başlıca amacı ise ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin küresel gelişmelere karşı gösterdikleri duyarlılıkları ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda şu alt problemlere yanıt aranmaktadır:

- Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin etkinlik kapsamında küresel sorunlara karşı gösterdikleri duyarlılıklar nelerdir?
- Yapılan etkinlik öğrencilerin küresel gelişmeleri ve sorunları takip etmelerine herhangi bir katkı sağlamış mıdır?
- Dünyada yaşanan küresel gelişmelerin ve sorunların sıklıkla takibine yönelik öğrenciler tarafından geliştirilen öneriler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli:

Nitel araştırma yöntemine uygun olarak tasarlanan bu çalışma durum çalışması olarak desenlenmiştir. Bu desen bir veya daha fazla vakanın yoğun ve detaylı bir tanımı ve analizi olarak tanımlanmaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015: 416).

Çalışma Grubu:

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılı, Türkiye'nin Samsun ilinde bulunan bir ortaokulun hem akademik (not ortalamaları ve farklı derslerdeki başarı ortalamaları) hem de sosyo-ekonomik açıdan birbirine denk olduğu belirlenen iki sınıftaki 20'si erkek ve 24'ü kız toplam 44 6. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Örnekleme oluşturan öğrenciler etkinliğe gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmadaki etkinlik gruplarının belirlenmesinde amaçlı örneklem türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Buradaki esas amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturarak bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek çeşitliliği maksimum derecede yansıtmak ve araştırmacının "sistemik hata" yapma riskini ortadan kaldırmaktır (Maxwell, 1996; Patton, 2002; Punch, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda öğrenciler, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Yardım Seferberliği Etkinliğini" yapabilmeleri için akademik başarıları, performans ödevlerinde gösterdikleri başarıları ve derse katılım sıklıkları göz önünde bulundurularak üst, orta ve alt seviyede en fazla 5 öğrenci olmak üzere toplam 10 gruba ayrılmıştır. Gruptaki öğrencilerin akademik başarı seviyeleri, öğrencilerin Türkçe öğretmenleri, sınıf öğretmeni ve araştırma uygulamalarını yürüten mevcut Sosyal Bilgiler öğretmenin dokümanlarından ve kanaatlerinden yararlanılarak belirlenmiştir. Araştırmada 4 grubun etkinliği ise küresel gelişmelere karşı gösterdikleri duyarlılıkların tespitinde hedef olarak seçilmiştir (Grup 1-Üst, Grup 2-Orta, Grup 7-Orta, Grup 8-Alt). Ayrıca etkinlik sırasında ve sonrasında hedef gruplar içerisinde yer alan 10 öğrenciye araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış formlar uygulanmıştır. Görüşmelerde yer alan katılımcıların 3'ü üst düzey (K5, K8, K10), 4 katılımcı orta düzey (K1, K3, K4, K9) ve 3 katılımcı da alt düzey (K2, K6, K7) grup arasından seçilmiştir. Araştırma etiği düşünülerek katılımcıların isimleri doğrudan kullanılmamış, katılımcı öğrenciler K1...K10 arasında rumuzlar verilerek kodlanmıştır.

Verilerin Toplanması:

Araştırma kapsamında belirlenen çalışma grubuna, Sosyal Bilgiler programında yer alan Ülkemiz ve Dünya ünitesindeki küresel eğitimle ilgili kazanımlar çerçevesinde, iletişim teknolojileriyle destekli olarak hazırlanan ve etkinliklerle zenginleştirilen 11 ders planı uygulanmıştır. Ünite kapsamında 5 farklı etkinlik dizayn edilmiştir. Ünitedeki 'Kardeşliğin Meyvesi' isimli konunun

ardından grupların küresel gelişmelere karşı gösterdikleri duyarlılıkları tespit etmek amacıyla hazırlanan “Yardım Seferberliği Etkinliği” yaptırılmıştır. Bu çalışmada yalnızca “Yardım Seferberliği Etkinliğine” yer verilmesinin temel nedeni, dünya üzerinde yaşanan küresel olayların günden güne artış göstermesi paralelinde çevreye ve dünyada yaşanan diğer gelişmelere karşı duyarlı, küresel bakış açısına sahip, sorumluluk almaktan kaçınmayan insanların varlığına duyulan gereksinimdir. Bu etkinlikte öncelikle gruplara feribot kazası, araba kazası, doğal afet gibi haberleri içeren 7 gazete kupürünün yer aldığı haber kartları dağıtılmış ve gruplardan dağıtılan haber kartları arasından hangi haberlerin uluslararası yardım gerektirdiğini tespit etmeleri istenmiştir. Daha sonra gruplardan haber kartları arasından en çok dikkatlerini çeken ve onları etkileyen kartı seçerek “Yardım Seferberliği Etkinliği” kapsamında, kendilerini uluslararası bir yardım kuruluşunun başkanı ve yardımcısı olarak düşünmeleri ve seçtikleri haberin yer aldığı ülkeye yapacakları yardımları içeren bir mektup yazmaları istenmiştir. Gruplara, hazırlayacakları mektupta kuruluşun başkan ve üyelerine, yardım kuruluşunun ismine, amblemine, yardım kuruluşunun amacına ve yardım malzemelerinin listesine de yer vermeleri söylenmiştir. Ayrıca öğrencilerden etkinlik öncesinde gazete, televizyon, internet haberleri ve haber bloglarından yararlanmaları, bu kapsamda özellikle dünya ülkelerinde yaşanan doğal afetler ile ülkeler arası yardımlaşmayı içeren gelişmeleri araştırmaları istenmiştir. Gruplara hem yaptıkları etkinlik sırasında hem de etkinlik sonunda araştırma kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Görüşme formunun oluşturulması aşamasında soruların kapsam geçerliliğini sağlamak için ilgili literatür taranmıştır. Hazırlanan sorular daha sonra 2 alan uzmanının görüşü çerçevesinde esas uygulamaya hazır hale getirilerek nitel veriler toplanmıştır. Yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler ders yapılmayan bir sınıfta, 10-15 dakika arasında sürmüş ve katılımcılara veri toplama sürecini olumsuz yönde etkileyebilecek herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Verilerin Analizi:

Araştırmacılar ilk olarak “Yardım Seferberliği Etkinliği” sonunda ortaya çıkan performans ürünlerini hedef gruplara göre sınıflandırmıştır. Daha sonra önceden belirlenen iki alan uzmanı ve 1 Sosyal Bilgiler öğretmeni, araştırmacılar tarafından hazırlanan puanlama yönergesi (rubrik) aracılığıyla grupların etkinlikteki performanslarını değerlendirmiştir. Rubrikler, öğrencilerin çalışmalarını veya ürünlerini analiz etmek için öğretmen ya da başka bir değerlendirici rehber eşliğinde geliştirilmiş, tanımlanmış bir puanlama tasarımıdır (Kutlu, Doğan ve Karakaya, 2009; Stix, 1996). Rubrikler, öğretmenlerin öğrenci ödevlerini, performans ürünlerini, öğretimi ve değerlendirmeyi bütünleştirerek hem öğrenci öğrenmelerini teşvik eder hem de öğrenci çalışmalarının puanlandırılması noktasında karşılaşılan sorunların çözümünde kullanılacak alternatif bir yol sunar (Whittaker ve ark. 2001). Bu bağlamda hedef grupların etkinlik performansları, geliştirilen puanlama yönergesinde kullanılan 3 farklı performans düzeyine göre (1= Zayıf, 2= Orta ve 3=Çok iyi) iki alan uzmanı ile bir Sosyal Bilgiler öğretmeni tarafından derecelendirilmiştir. Daha sonra uzmanlar ve öğretmenin değerlendirme puanlarının ortalamaları hesaplanarak, tablo halinde sunulmuş ve devamında etkinlik ürünleri araştırmacılar tarafından nitel araştırma yöntemindeki analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış formula görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, öğrencilerin öğretime karşı olan tepkilerini anketlerden daha detaylı bir şekilde tartışmalarına olanak sağlamaktadır (Morrison, Ross ve Kemp, 2012). Yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizinde de betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Çünkü betimsel analiz, verilerin araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilmesine ve görüşmede kullanılan soruların dikkate alınarak sunulmasına imkân vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

BULGULAR

Araştırma bulguları ‘Etkinlik Kapsamında Öğrencilerin Küresel Sorunlara Karşı Gösterdikleri Duyarlılıklar’, ‘Yardım Seferberliği Etkinliğinin Küresel Gelişmeleri ve Sorunları Takip Etmeye Olan Katkısı’, ‘Dünyada Yaşanan Küresel Gelişmelerin ve Sorunların Sıklıkla Takibine Yönelik Geliştirilen Öneriler’ başlıkları altında ele alınmıştır.

Etkinlik Kapsamında Öğrencilerin Küresel Sorunlara Karşı Gösterdikleri Duyarlılıklar

Etkinlik kapsamında öğrencilerin küresel sorunlara karşı gösterdikleri duyarlılıkları belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından önceden hazırlanan, dünyadan haberlerin yer aldığı haber kartları gruplara dağıtılmıştır. Bu haber kartlarında, Pakistan depremini içeren ‘Pakistan’dan Yardım Çağrısı’ haberi, Çin’de yaşanan sel felaketini konu alan ‘Yüzen Şehir’ haberi, Japonya’daki tsunami ve deprem haberini içeren ‘Kıyamet Gibi’ manşetli haber, Kanada’da da yaşanan sel felaketini içeren ‘Kanada’yı Sel Aldı’ haberi, gemi kazasının yer aldığı ‘Türklerin de İçinde Olduğu 2 Ayrı Gemiden 2 Felaket’ haberi, Somali’deki kuraklığın neden olduğu ölümleri konu alan ‘Somali’de Yürek Burkan Rapor’ ve son olarak da Hindistan’da yaşanan bir tren kazasını içeren ‘Hindistan’da Tren Kazası’ manşetli haberler bulunmaktadır. Öncelikle grupların hepsine aynı haber kartları verilerek, onlardan dağıtılan haber kartları arasındaki haberlerden hangilerinin doğal afet haberi olduğu ve hangilerine uluslararası yardım yapılması gerektiğini belirlemeleri istenmiştir. Grupların uluslararası yardım yapılmasına gerek duydukları haber kartları ve gruplara göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Uluslararası yardıma gerek duyulan haber kartları ve gruplara göre dağılımı

HABER KARTLARI	HABER İÇERİĞİ	GRUPLAR
	Pakistan’dan Yardım Çağrısı Pakistan’da önceki gün meydana gelen 7,6 büyüklüğündeki depremde yaralı sayısı 42 bin 397’ye, ölü sayısı 19 bin 136’ya yükseldi.	Grup 1, Grup 2, Grup 3, Grup 4, Grup 7, Grup 9
	Yüzen Şehir Çin’in güneybatısında ve merkezinde Çarşamba gününden beri devam eden aşırı yağış, bölgede büyük sellere neden oldu. 16 kişi öldü, on binlerce kişi evsiz kaldı.	Grup 1, Grup 2, Grup 3, Grup 5, Grup 10
	Kıyamet Gibi Japonya’yı 8,9’luk Deprem Salladı, Tsunami Yıktı Teknoloji devi Japonya deprem ve dalgalara karşı koyamadı. Deprem ve ardından oluşan tsunamide ise yaklaşık 400 kişinin öldüğü, yüzlerce kişinin de kayıp olduğu yetkililerce bildirildi.	Grup 1, Grup 2, Grup 7, Grup 8, Grup 9, Grup 10

	100 Yılın 3'üncü Büyük Felaketi Kanada Wennipeg kentinde meydana gelen sel, şehri yaşanmaz hale getirdi. Bölgede 3 binin üzerinde ev, çiftlik ve işyeri sular altında kalırken, Kanada Ordusu'na bağlı 650 asker, mağdur durumdaki halka yardım etmek üzere bölgeye sevk edildi.	Grup 1, Grup 2, Grup 3, Grup 5, Grup 6, Grup 7, Grup 9, Grup 10
	Türklerin de İçinde Olduğu 2 Ayrı Gemiden 2 Felaket Haberi İtalya'nın Ravenna Limanı'nın 2 mil açığında, Belize bandıralı bir kargo gemisiyle çarpışan Türk kargo gemisi battı. İlk gelen bilgilere göre, 11 kişilik mürettebattan 8'i kurtarılan, 1 kişinin cesedine ulaşıldı. 2 kişinin ise kayıp olduğu belirtildi.	Grup 6, Grup 8
	Somali'de Kuraklık 260 Bin Can Aldı! Somali'de 2011 yılında yaşanan kuraklık nedeniyle yarısı 5 yaşın altında olmak üzere, yaklaşık 260 bin kişinin öldüğü belirtildi.	Grup 1, Grup 2, Grup 3, Grup 4, Grup 5, Grup 6, Grup 7, Grup 8, Grup 9, Grup 10
	Hindistan'da Tren Kazası Hindistan'da trenin raydan çıkması sonucu 6 kişi öldü, 15 kişi yaralandı. Kazanın ardından hurdaya dönen vagonlardaki yolcuların çıkarılması için arama kurtarma çalışmalarının devam ettiği, ölü sayısının artmasından endişe duyulduğu belirtildi.	Grup 6, Grup 9

Gruplara dağıtılan haber kartlarının 2'sinde doğal afet olmayan ve uluslararası yardımı gerektirmeyen kaza haberi de yer almaktadır. Buna göre Tablo 1 incelendiğinde, gruplar arasında uluslararası yardımı gerektirmeyen 2 kaza haberini tercih eden 3 grubun olduğu görülmektedir (Grup 6, Grup 8, Grup 9). Uluslararası anlamda yardıma ihtiyacı olduğu düşünülen ve en çok tercih edilen haber kartı ise 'Somali'de Yürek Burkan Rapor' başlıklı haberdır. Grup 1 ve Grup 2, doğru haber kartlarını en fazla tespit eden gruplar olurken (5 doğru), Grup 4, Grup 6 ve Grup 8, yalnızca 2 doğru haber kartını tespit etmiş ve tüm gruplar arasında en az doğru tespit yapan gruplar olmuşlardır. Grupların yaptığı etkinlik ürünleri incelendiğinde ise 9 grup Somali konulu haber kartını seçmiştir. Dünyanın birçok bölgesinde kuraklık, kıtlık, deprem, tsunami, çığ, heyelan, sel gibi doğal afetler yaşanmaktadır. Somali de 1991'den beri iç savaş, kuraklık, fakirlik ve açlık gibi sorunlarla mücadele etmektedir (Özkan, 2014). Bu bağlamda grupları da en fazla etkileyen Somali'yi konu alan haber kartı olmuştur. Yalnızca 1 grup ise (Grup 3) Japonya'da ki deprem ve tsunami haberini içeren 'Kıyamet Gibi' başlıklı haber kartını tercih ederek 'Yardım Seferberliği Etkinliği' kapsamında yardım mektuplarını yazmışlardır. Diğer 5 haber kartı hiç bir grup tarafından etkinlikte kullanılmak üzere tercih edilmemiştir.

Gruplar yardım kuruluşu isimleri olarak da "Mavi Ay, TYK (Türk Yardımlaşma Kurumu, YBI (Yardım Bizim İşimiz), TÜRKAY, GESA, Sam Ay, TDY (Türk Dünya Yardımı), AVS (Açlık ve Susuzluk Vakfı), SGV (Samsun Gönüllüler Vakfı) ve Altın Kalpler'i kullanmış; çalışma kâğıtlarına ise belirledikleri kuruluş isimlerine uygun amblemler tasarlamışlardır. Araştırma kapsamında etkinlik ürünlerini değerlendirmek için hazırlanan rubrik aracılığıyla 2 alan uzmanı ve bir Sosyal Bilgiler öğretmeni, hedef grupların çalışmalarını puanlamışlardır. Tablo 2'de uzmanların,

hazırlanan yönergedeki performans alt boyutlarına ilişkin yaptıkları puanlamalar ve ortalamalar verilmiştir.

Tablo 2. ‘Yardım Seferberliği Etkinliği’ kapsamında uzmanların hedef grupların etkinlik ürünlerine verdikleri puanlar ve ortalamalar

Uzman Gruplar	YARDIM SEFERBERLİĞİ ETKİNLİĞİ (ETKİNLİK 4)			
	Grup 1 (Üst)	Grup 2 (Orta)	Grup 7 (Orta)	Grup 8 (Alt)
Uzman 1	15	15	15	15
Uzman 2	15	15	15	15
Uzman 3	15	15	15	15
TOPLAM	45	45	45	45
ORTALAMA	15	15	15	15

Tablo 2’te verilen ortalamalara göre Grup 1, Grup 2, Grup 7 ve Grup 8 tüm uzmanlardan tam puan alarak, ortalamaları 15 (çok iyi düzey) olarak hesaplanmıştır. Aşağıda hedef grupların etkinlik ürünleriyle ilgili detaylar yer almaktadır.

Grup 1 (Üst Seviye)

Grup 1, etkinlik kapsamında sunulan Somali’yle ilgili haberi içeren haber kartını tercih etmiş ve yardım mektuplarını da bu ülkeyle ilgili olarak yazmışlardır. Hazırlanan yardım mektubu uzmanlar tarafından puanlama yönergesinde; kazanıma uygunluk, konu/içerik bilgisi, iletişim teknolojilerinin kullanımı ve küresel gelişmelerle ilişkilendirme, görsel desteklerin yeterliliği ve organizasyon boyutlarında değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonunda grubun puan ortalaması 15 olarak hesaplanmış ve yapılan çalışmanın çok iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Resim 1’de Grup 1 tarafından hazırlanan yardım mektubu görülmektedir:

Resim 1: Grup 1’in hazırladığı etkinlik ürünü

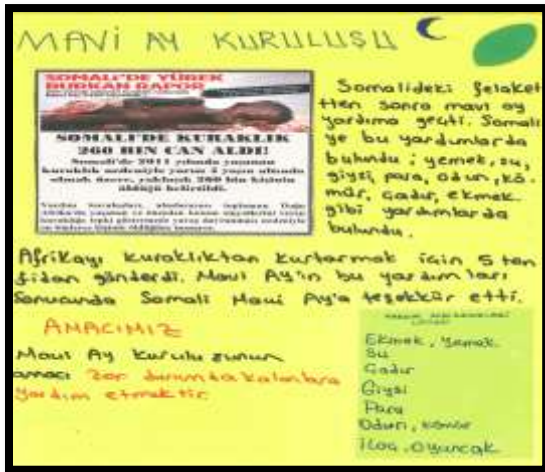
Etkinlik kapsamında Grup 1’e haber kartı seçimi yapıldıktan hemen sonra niçin “Somali’de Yürek Burkan Rapor” manşetli haberi seçtikleri sorulmuştur. Grup üyesi sözcüsü ise ‘açlıktan baygın yatan çocuğun durumuna çok üzüldüklerini ve dolayısıyla Somali’nin diğer ülkelerden daha fazla yardıma ihtiyacı olduğunu düşündükleri için bu ülkeye yardım etmek istediklerini’ belirtmişlerdir. Grup 1’in etkinlik kapsamında hazırladığı yardım mektubu incelendiğinde ise grup, kendilerine kuruluş ismi olarak ‘Altın Kalpler’ ismini vererek bu isme uygun bir de amblem tasarlamıştır. Grup, ‘Altın Kalpler’in Dünya’daki muhtaç insanlara yardım etme amacını taşıdığını mektuplarında vurgulayarak bu anlamda küresel bir bakış açısı sergilemişlerdir. Gönderecekleri yardım ürünleri listesinde ise genel olarak temel ihtiyaçlara yer veren grup üyeleri,

Somali'nin yanı sıra tüm dünya ülkelerine karşı yardım eli uzatmanın gerekliliğine vurgu yaparak dünyadaki felakete karşı bir anlamda duyarlılık göstermişlerdir.

Grup 2 (Orta Seviye)

Grup 2 de tıpkı Grup 1 gibi Somali'de yaşanan kuraklık felaketini anlatan haber kartını tercih ederek yardım mektuplarını da bu ülkeye yönelik hazırlamışlardır. Hazırlanan yardım mektubu uzmanlar tarafından, puanlama yönergesi aracılığıyla değerlendirmeye tabi tutularak 5 ayrı boyutta derecelendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonunda Grup 2'nin puan ortalaması 15 olarak hesaplanmış ve yapılan çalışmanın çok iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Resim 2'de Grup 2 tarafından hazırlanan yardım mektubu görülmektedir:

Resim 2: Grup 2'in hazırladığı etkinlik ürünü

Grup 2'ye de etkinlikte kullanacakları haber kartı seçimi yaptırdıktan hemen sonra niçin Somali içerikli haberi seçtikleri sorusu sorulmuştur. Bu soruya yönelik grup sözcüsü; 'haber fotoğrafındaki çocuğun baygın halde yatmasına ve bunun sebebinin açlık olmasına üzüldüklerini söyleyerek, Somali'ye mektup yazmaya karar verdiklerini' açıklamışlardır. Grup 2'nin hazırladığı yardım mektubu incelendiğinde, kendilerine 'Mavi Ay Kuruluşu' ismini verdikleri ve bu isme uygun bir de amblem kullandıkları görülmektedir. Zor durumda kalanlara yardım etmeyi amaçladıklarını çalışma kağıtlarında ifade eden 'Mavi Ay Kuruluşu, yalnızca Somali'ye değil, tüm Afrika kıtasına yardım etmeyi hedeflediklerini belirtmişlerdir. Çalışmalarında temel ihtiyaçların yanı sıra Afrika'ya çok sayıda fidan yardımında bulduklarını da belirterek, dünyadaki felakete karşı yardım eli uzatmanın gerekliliğinin altını çizmişlerdir. Bu anlamda Grup 2 üyeleri de, dünyada zor durumda kalanlara karşı küresel anlamda duyarlılık göstermişlerdir.

Grup 7 (Orta Seviye)

Grup 7 de önceki iki grup gibi Somali'de yaşanan kuraklık felaketini anlatan haber kartını tercih etmiş ve yardım mektubunu bu ülkeye yönelik yazmıştır. Uzmanlar tarafından puanlama yönergesi aracılığıyla değerlendirilen etkinlik ürününün puan ortalaması 15 olarak hesaplanmış ve yapılan çalışmanın çok iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Aşağıda Grup 7 tarafından hazırlanan yardım mektubu görülmektedir:

Resim 3: Grup 7'nin hazırladığı etkinlik ürünü

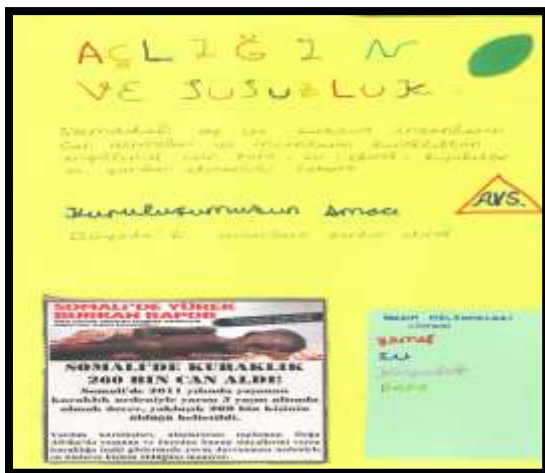

Grup 7'ye de haber kartı seçimi yapıldıktan hemen sonra gruba bu haber kartını seçme gerekçeleri sorulmuştur. Grup 7 sözcüsü ise, 'diğer haberlerdeki ülkelerin daha zengin olduğunu ancak Somali'deki çocukların yiyecek bulamayacak kadar fakir olduğunu' düşündükleri için bu ülkeye yardım etmek istediklerini belirtmişlerdir. Grup 7'nin etkinlik kapsamında hazırladığı yardım mektubu incelendiğinde, kendilerine kuruluş ismi olarak 'TDY (Türk Dünya Yardımı)' ismini vermişlerdir. Ayrıca bu isme uygun olarak bir de amblem tasarımı yapmışlardır. Yardıma muhtaç kişiler için kurulan TDY'nin yardım malzemesi listelerinde gıda, giyecek, barınma ve ilaç bulunmaktadır. Diğer gruplardan farklı olarak Grup 7 çalışmalarında, bir gün onlarla aynı durumda kalabileceklerinin altını çizmişler ve ülkeye karşı daha duyarlı yaklaşılması gerektiğine dikkati çekmişlerdir. Bilindiği üzere empati iletişimin güçlenmesine, ilişkilerin artmasına ve problemlerin kısa zamanda çözüm bulmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin Somali halkıyla kendilerini özdeşleştirmeleri, ülkenin sorunlarına karşı daha hızlı çözüm bulmada itici bir güç sağlamak ve daha fazla insanın, soruna karşı sağduyuyla yaklaşmalarını teşvik edebilmektedir.

Grup 8 (Alt Seviye)

Grup 8 de diğer gruplar gibi Somali'de yaşanan kuraklık felaketini anlatan haber kartını tercih ederek yardım mektubunu da bu ülkeyle ilgili olarak yazmıştır. Hazırlanan yardım mektubuna uzmanlar tarafından 15 puan ortalaması verilmiş ve yapılan çalışmanın çok iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Resim 4'te 'Yardım Seferberliği Etkinliği' kapsamında Grup 8 tarafından hazırlanan yardım mektubu görülmektedir:

Resim 4: Grup 8'in hazırladığı etkinlik ürünü

Grup 8’de haber kartı seçimini yaptıktan sonra grup üyelerine niçin bu haberi seçtikleri sorusu yöneltilmiştir. Grup sözcüsü ‘ilk önce Pakistan’daki deprem haberini de kullanacaklarını ancak etkinlikte tek bir fotoğraf kullanacaklarını öğrendikten sonra küçük çocuğa yardım etmeyi tercih ettiklerini’ dile getirmişlerdir. Grup 8 kendilerine kuruluş ismi olarak ‘AVS (Açlık ve Susuzluk Vakfı)’ ismini vermiş ve bu isme uygun bir de amblem kullanmıştır. Dünyadaki bütün insanlara yardım etme amacını taşıyan AVS, tüm insanları da Somali halkı için yardıma davet etmiş ve gösterdikleri duyarlılığı, diğer bütün insanların da göstermesi gerektiğinin altını çizmişlerdir.

Yardım Seferberliği Etkinliğinin Küresel Gelişmeleri ve Sorunları Takip Etmeye Olan Katkısı

Gelişen dünya koşulları küresel gelişmeleri takip edebilen ve küresel bakış açısına sahip bireylere ihtiyaç duymaktadır. İletişim teknolojileri de bu anlamda destekleyici bir role sahiptir. ‘Kardeşliğin Meyvesi’ isimli konuda da gazete, televizyon, video ve haber bloglarını kullanarak dersler yürütülmüş, konu sonunda ise gruplara ‘Yardım Seferberliği Etkinliği’ yaptırılmıştır. Bu kapsamda hem derslerin hem de etkinliğin öğrencilerin küresel gelişmeleri ve sorunları takip etmeye olan katkısını ortaya çıkarmak amacıyla onlara ‘dersler ve Yardım Seferberliği Etkinliği senin dünyada yaşanan gelişmeleri takip etmene herhangi bir katkı sağladı mı? Nasıl?’ sorusu yöneltilmiştir. Görüşleri incelenen katılımcılardan, Katılımcı 8 ve Katılımcı 10’un dışındaki bütün katılımcılar uygulama dersi sonrası küresel gelişmeleri ve güncel olayları takip etmeye başladıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcı 8 ve Katılımcı 10 ise daha önce de gündemi ve yaşanan gelişmeleri takip ettiklerini dile getirmişlerdir.

Teknolojik gelişmeler dünyanın tek bir mekân olarak algılanma bilincinin gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Fakat Katılımcı 9 yaşanan gelişmeleri takip ettiğini söylemiş ancak daha çok Türkiye’yi konu alan haberleri izlediğini şu cümleleriyle ifade etmiştir, “Türkiye’deki haberlere daha çok baktım. Türkiye daha çok ilgilendiriyor beni” diyerek dünyada yaşanan gelişmelerin takibini ikinci plana attığını vurgulamıştır. Bu bağlamda katılımcının dünyadaki gelişmeler yerine Türkiye’deki gelişmelere odaklanıyor olması dikkat çekicidir. Yine Katılımcı 4 ve Katılımcı 7 ise takip ettikleri haberler arasında özellikle başka ülke insanların yaşadıkları sıkıntılara karşı duyarsız kalmamışlar ve o ülke insanlarına yardım etme isteği duymuşlardır. Ancak aileleriyle de bu durumu paylaşan katılımcılar, konunun ailelerinin ilgilerini çekmediğinden ve yardım etme isteklerinin aileleri tarafından reddedilmesinden yakınmışlardır. Katılımcı 10 ise tam aksine ailesinin yardım etme konusunda ona destek olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

Katılımcı 2: “Arada gazetelere bakıyorum internette. Bu baktığım haberlerde en fazla dayanışma haberleri falan çok görüyorum. Bütün dünyadaki devletler birbirlerine yardım ediyor. Dikkatimi çekiyor artık.”

Katılımcı 3: “Dünyada yaşanan gelişmeleri takip ettim. Sizin haberleri izleyin dediğinizden beri her gün olmasa da bakıyorum hocam. Önceden fazla takip etmezdim sıkılırdım çünkü. Pakistan’a mektup gönderen çocuğu düşününce belki bende yaparım diye düşünmüştüm. Mesela benim ondan haberim bile yoktu.”

Katılımcı 4: “Hani hep derste gazeteden buluyorduk ya biz dünyadaki haberleri, ben mesela eve gazete geldiğinde bakmıyordum. Şimdi alıp bakıyorum böyle. Nasıl yoksulluklar çekiyorlar. Yardım etmek istiyorum. Ama anneme babama söylediğimde onların fazla ilgilerini çekmiyor.”

Katılımcı 7: “Haberleri daha çok takip ediyorum. Bilgileniyorum. Başka ülkelerdeki insanlara acıdım, üzülürüm, yardım etmek istedim ama annem babam izin vermedi tabii ki.”

Katılımcı 9: “Evet gazeteler ve internette takip ettim. Eve gittiğimde de yaptım. Türkiye’deki haberlere daha çok baktım. Türkiye daha çok ilgilendiriyor beni ondan.”

Katılımcı 10: “Önce de takip ediyordum. Bu dersten sonra da dünyada yaşanan gelişmeleri takip ettim. Bir de bizim sınıf hocamız bir yerde bir kuraklık mı ne varmış onun için bize yardım kampanyası zarfı verdi. Zarfların içine bir miktar para koymamız için, bende onlardan almıştım. Anneme söyledim. Onlara yardım

sağladım. Bu yardımda da yaptığımız etkinliklerin bende çok payı oldu. Yani yaptığımız etkinliklerdeki haberleri, fotoğrafları, kuraklıkları görmeseydim belki de o yardımı yapmayacaktım.”

Dünyada Yaşanan Küresel Gelişmelerin ve Sorunların Sıklıkla Takibine Yönelik Geliştirilen Öneriler

Katılımcılar bu bölümde dünyada yaşanan gelişmelerin ve sorunların sıklıkla takibine yönelik çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu doğrultuda katılımcılara, “Dünyada yaşanan gelişmeleri ve sorunları daha sık takip edebilmek için sizce neler yapılmalı?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların bir kısmı benzer önerilerde bulunurken, yarısına yakını da farklı önerilerde bulunmuşlardır. Verilen cevaplara bağlı olarak birbirleriyle benzer önerilerde bulunan Katılımcı 1 ve Katılımcı 5 derslerdeki etkinlik sayısının artırılması gerektiğinin altını çizerek, tüm derslerde etkinlik yapılmasının daha uygun olabileceğini belirtmişlerdir. Yine birbirleriyle benzer öneride bulunan Katılımcı 3 ve Katılımcı 4 sınıfta bulunan başka ülkelerdeki insanların içinde buldukları durumu yazarak, anlatarak ülkemiz insanlarını bilinçlendirip, yardıma ihtiyacı olan ülkelere bu şekilde destek sağlayabileceklerini düşünmüşler ve bu doğrultuda bir öneride bulunmuşlardır. Dünyada yaşanan gelişmelerin sıklıkla takibine yönelik Katılımcı 7 ve Katılımcı 8 de ana haber bültenleri izlemenin alışkanlık haline getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra Katılımcı 8, sınıfa bir televizyon getirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Katılımcı 2, gazete okuma dersi yapılarak bir dersin tamamen dünya gündemiyle ilgili gazetelere ayrılması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcı 10 ise dünya ülkeleriyle ilgili gelişmelerin tek bir üniteyle sınırlı kalmasına karşı çıkmış, diğer tüm ünitelerde de dünyayla ilgili gelişmelerin yer alması gerektiğinin altını çizmiştir. Katılımcı 6 ve Katılımcı 9 ise konu için yapılan etkinliğin yeterli olduğunu, bunun dışında başka bir öneride bulunmak istemediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların geliştirdikleri önerilerden bazıları şöyledir:

Katılımcı 2: “Böyle düşününce biraz karışık oluyor. Ama sizin yaptıklarınızda çok katkı sağladı. Okulda bir derste sadece gazetelere bakabilirdik. Sadece gazete okuma dersi yapabiliydik. Bu gazetelerde bütün dünyayla ilgili olabilirdi.”

Katılımcı 4: “Mesela hepimiz bir başka ülkenin özelliklerini, yoksulluklarını anlatan bir şeyler yazabiliydik. Onları okuduğumuzda herkes anlardı. Bizim burada her şeyimiz var, onların orada hiçbir şeyleri yok. Yazdıklarımızdan onların nasıl yoksulluklar çektiklerini anlayabilirler. Sadece sınıfımızdakiler değil herkese bu haberleri ulaştırabilseydik, herkesin yardım etmesini sağlardık.”

Katılımcı 5: “Mesela etkinliklerimizi daha çoğaltabiliydik. Tüm derslerde yapsak daha iyi olurdu. Derste hani bir tane video değil birden daha çok video falan çekebilirdik. Ama yani güzeldi.”

Katılımcı 6: “Yok bence buradaki etkinlikler hani yardımcı oldu bana. Başka bir şeye gerek yok.”

Katılımcı 8: “Tabi bizden kaynaklanan bir şey var. Sınıftakiler ders yapmayı sevmiyor fazla. Çok odaklanamıyorlar, ondan dolayı da olmuyor bazen hep gazete okumak. Televizyon daha çok ilgi çeker. Haberlerini izlemek için televizyon getirilse iyi olurdu.”

Katılımcı 10: “Diğer ülkelerle ilgili konuların daha sık olması gerekir. Sadece bir ünite de değil diğer ünitelerde de ufaklıkta olsa olmasını isterdim.”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Dünyayı ve tüm insanlığın geleceğini ilgilendiren sorunlara karşı duyarlılık göstermek büyük önem taşımaktadır. Dünya nüfusunun hızla artışı, doğal kaynakların özensizce tüketilmesi, ormanların tahribi, hava-su-toprak-gürültü kirliliği, büyük doğal afetler, insan hakları ihlalleri, kentleşme, birçok yerde iç ve dış savaşların yaşanması, açlık, kıtlık, ekonomik dengelerdeki uyumsuzluk, işsizlik gibi ciddi sorunlar, küresel bir köy haline gelen dünyanın, artık başa çıkmakta çok zorlandığı ve ortak katılımlarla çözülmesi gereken sorunlarıdır (Demirkaya, 2016). Nitekim dünyadaki ülkelerle birlikte ortak hareket etme ve dünyadaki eğilimlere karşı uygun davranma zorunluluğu, küreselleşme sürecinin bir sonucudur (Dağlı, 2007). Küresel dünyada birey yalnızca kendi yakın çevresini değil, dünyanın tümünü yakından takip edebilmeli ve dünyanın tüm insanların ortak yaşam alanı olduğu bilincine sahip olarak yetiştirilmelidir. Toplumsal adaletsizliği

ve güvensizliği azaltacak olan “sosyal sorumlu küreselleşme” için yeni adımlar atılmalıdır (Bozkurt, 2000). Bu anlamda Hanvey (1975) de öğrencilere kendi bakış açılarının farkına varabilecekleri ve onların küresel konulara karşı empati kurabilecekleri uygulamaların yaptırılması gerekliliğini savunmuştur. Nitekim bu araştırmada yapılan ‘Yardım Seferberliği Etkinliğiyle’ de öğrencilerin özellikle yaşanan dünya sorunlarına karşı düşüncelerinde olumlu ve duyarlı bir görüntü çizdikleri ve problemlerin çözümünde ise aktif rol almada istekli oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin istekli olması ve küresel gelişmelere karşı duyarlılık göstermesi onların birer dünya vatandaşı olabilmeleri yolunda hazırlanan öğretim programındaki hedef etkinliğin etkili ve yararlı olduğunun bir göstergesidir.

Araştırmada hedef seçilen 4 grup, Somali’deki kuraklığın neden olduğu ölümleri konu alan ‘Somali’de Yürek Burkan Rapor’ başlıklı haberi seçerek mektuplarını yazmışlardır. Bireylerin küresel bir bakış açısına sahip olabilmeleri için belirli konularda beceri sahibi olabilmeleri gerekmektedir. En uygun eylemi seçmek ve eyleme uygun stratejiyi planlamak, sorunları çözme ve durumları daha iyi anlayabilmek için alternatif eylemleri tanımak, görüşlerini şekillendirebilmek ve sorunlar karşısında resmî bir duruş alabilmek bu becerilerden bazılarıdır (Peters, 1991). Bunlar göz önünde bulundurulduğunda bu araştırmada da öğrenciler konulara karşı küresel bakış açısı geliştirmiş ve mektuplarına en uygun haber kartını seçerek, küresel toplumun bir üyesi olarak duruş sergilemişlerdir. Araştırmada yapılan etkinlik ürünleri tek tek incelendiğinde; üst, orta ve alt seviyede akademik başarıya sahip olduğu belirlenen 4 gruba bağlı olarak uzmanlar ve öğretmen tarafından yapılan değerlendirmede, alt ve orta seviye akademik başarıya sahip olan öğrencilerin de üst seviye akademik başarıya sahip öğrenciler gibi çok iyi düzeyde performans gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda Fraser ve Fisher (1983) da öğrencilere sağlanan öğrenme çevresinin ve içeriğinin, etkinlik ürünlerinin kalitesini ve öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyeceğini öne sürmüştür. Dolayısıyla araştırma kapsamında uygulaması yapılan öğretim programının ve bu çerçevede oluşturulan öğrenme çevresinin, ortaya çıkan etkinlik ürünlerinin kalitesine bağlı olarak öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilediği düşünülebilir.

Dünya üzerinde yaşanan küresel gelişmeler tüm bireyleri, kurumları ve toplumları etkilemektedir. İletişim teknolojileri ise küresel gelişmelerin etki alanını gün geçtikçe genişletmekte, bilgi akışını hızlandırmakta, birey ve toplum yaşamını etkileyerek onları değişime zorlamaktadır. Bu nedenle küreselleşen yenedünya düzenine ve hızlı değişen bilgi akışına ayak uydurabilen, bu bağlamda hızlı ve doğru karar alıp uygulayabilen başarılı, yenilikçi ve üretken bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Araştırmada da etkinlik sonunda 2 öğrenci dışında diğer 8 öğrencinin küresel gelişmeleri, sorunları ve güncel olayları takip etmeye başladıkları tespit edilmiş, görüşme yapılan tüm öğrencilerin küresel bakış açılarının geliştiği görülmüştür. Bu sonuç Lierl (1995), Reed (2002) ve Clarke’ın (2004) yapmış oldukları çalışmaların sonuçlarıyla da benzerlik taşımaktadır. Nitekim planlı ve düzenli etkinlikler aracılığıyla davranışlar istendik nitelik kazanabilir (Bilen, 2006). Bu bağlamda uygulama kapsamında hazırlanan öğretim programının ve söz konusu etkinliğin öğrencilerin küresel gelişmelere karşı duyarlılık göstermelerine, küresel gelişmeleri takip etmelerine ve takiplerindeki devamlılığa katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu sonuç Keskin ve Öğretici (2013) tarafından ortaokul 6. sınıf düzeyinde yapılan çalışmasındaki duyarlılık değerini kazandırmaya yönelik uygulanan etkinliklerin öğrencilerin bu değere yönelik farkındalıklarını arttırdığını gösteren sonuçla benzer özellik taşıdığı tespit edilmiştir. Küresel eğitimde de temel hedef öğrencilerin küresel farkındalıklarını geliştirmektir (Merryfield, 2000). Bu araştırmada da öğrencilerin uygulama sonrasında da küresel konulara ilgi göstererek takip etmeleri küresel eğitim açısından önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

Özellikle gönüllülük temelli dünyadaki tüm insanlar yararına hissedilen sorumluluk anlayışıyla hareket etmek, duyarlılık göstermek hem toplumların refahını, yaşam kalitelerini ve hayat standardını yükseltecek hem de arzu edilebilir bir topluma ve dünya oluşumuna katkı

sağlayacaktır. Araştırma sonunda da öğrenciler dünyada yaşanan gelişmelerin takibinin devamlılığına yönelik olarak derslerde yapılan etkinlik sayısının artırılmasını, gazete okuma derslerinin programa eklenmesini, yardım kampanyaları başlatılmasını, farklı ülkeleri tanıtıcı yazılar hazırlanmasını, ana haber bültenlerinin takip edilmesini, sınıfa sabit bir televizyonun getirilmesini ve dünyada yaşanan gelişmelerin tüm ünitelerde yer alması gibi öneriler geliştirmişlerdir. Genel olarak Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin küresel bakış açısı kazanmaları, küresel konulara karşı duyarlı davranışlar sergilemeleri için toplumsal ve ülkeler arası ilişkiler; örnek olaylarla; konularla ve iletişim teknolojileri ile öğrencilere hissettirilmesi ve buna yönelik etkinliklerin geliştirilerek öğretim programlarına entegre edilmesi ve küresel eğitime karşı farklı dünya ülkelerinin bakış açılarını ve uygulamalarını ortaya çıkarmaya yönelik araştırmaların yapılması teşvik edilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdullahi, A. S. (2004). *Teachers' Knowledge, Awareness and Pedagogy of Global Education in Secondary School*. Unpublished Master's Thesis, USA, Florida International University.
- Alagöz, B. ve Akman, O. (2016). A Study Towards Views of Teacher Candidates About National and Global Environmental Problems. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 2 (2), 483-493.
- Angry, R. (1992). *Developing and Implementing a Model for Improving Global Awareness in the Secondary School with Collaborative Learning Groups Through the End of the Multimedia Approach*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED406245.pdf> 09.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- Banks, J. (2007). *Diversity and Citizenship Education: Global Perspectives*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Banks, J. A. (2004). Teaching For Social Justice, Diversity, And Citizenship in a Global World. *The Educational Forum*, 68 (4), 296-305.
- Bilen, M. (2006). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Burnouf, L. (2004). Global Awareness and Perspectives in Global Education. *Canadian Social Studies*, 38(3), <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1073942.pdf> 10.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- Bozkurt, V. (2000). Küreselleşmenin Toplumsal Sonuçları. V. Bozkurt (Ed.). *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*. İstanbul: Aya Yayınları.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. & Turner, L. A. (2015). Araştırma Yöntemleri Desen Ve Analiz.(A. Aypay, Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Christy, M. (1991). *The Influence of Global Education on Human Understanding as Perceived by Educators in Arizona*. Unpublished Doctorate Thesis. USA, Northern Arizona University.
- Clarke, V. (2004). Students' Global Awareness and Attitudes to Internationalism in a World of Cultural Convergence. *Journal of Research in International Education*, 3(1), 51-70.
- Dağlı, A. (2007). Küreselleşme Karşısında Türk Eğitim Sistemi. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 9, 1-13.
- Davies, I., Evans, M. & Reid, A. (2010). Globalising Citizenship Education? A Critique of 'Global Education' and 'Citizenship Education'. *British Journal of Educational Studies*, 53 (1), 66-89.
- Decker, D. K. (1995). *Increasing Students Awareness of Global and Future Issues Through a Secondary Level Mini-Course*. Unpublished Doctorate Thesis. USA, Nova Southeastern University.
- Demirkaya, H. (2016). Günümüz Dünya Sorunlarına Genel Bir Bakış. F. Aydın (Ed.). *Günümüz Dünya Sorunları*. (s.2-14). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, E. (2002). Eğitimde Küreselleşme. *Eğitim Araştırmaları*. S. 6. 87-98.
- DPT. (2000). *Küreselleşme Özel İhtisas Raporu*. Ankara: DPT Yayınları.

- Ercengiz, M., Keçeci-Kurt, S. ve Polat, S. (2014). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Duyarlılıklarının İncelenmesi (Ağrı ili Örneği). *Ekev Akademi Dergisi*, 18 (59), 119-132.
- Erol, G. (2005). *Sınıf Öğretmenliği İkinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Fraser, B. J. & Fisher, D. L. (1983). Student Achievement as a Function Of Person- Environment Fit: A Regression Surface Analysis. *British Journal Of Educational Psychology*, 53, 89-99.
- Gardner, R. (Global Perspectives and Education in Values. Jo Cairns, Roy Gardner, Denis Lawton (Ed.). *Values and the Curriculum*. (s.150-166). NY: Routledge.
- Gaudelli, W. (2014). *World Class: Teaching and Learning in Global Times*. NY: Routledge.
- Gürdoğan-Bayır, Ö., Göz, N. L. ve Bozkurt, M. (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Küresel Vatandaşlık. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 145-162.
- Güven, E. (2013). Çevre Sorunları Başarı Testinin Geliştirilmesi ve Öğretmen Adaylarının Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 114-127.
- Hammond, C. ve Grosse, R. (2003) Rich Man, Poor Man: Resources On Globalization. *Reference Services Review*, 31(3), 285-296.
- Hanvey, R. G. (1975). *An Attainable Global Perspective*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED116993.pdf> 10.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- İbrahim, T. (2010). Global Citizenship Education: Mainstreaming the Curriculum?. *Cambridge Journal of Education*, 35 (2), 177-194.
- İçen, M. ve Akpınar, E. (2012). Küresel Vatandaşlık Eğitiminin Uluslararası Sorunların Çözümündeki Rolü. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 277-289.
- Kan, Ç. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Sorunlarla İlgili Tutumları ve Ders Programlarına Yönelik Önerileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keskin, Y. ve Öğretici, B. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde “Duyarlılık” Değerinin Etkinlikler Yoluyla Kazandırılması: Nitel Bir Araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 143-181.
- Kim, S. M. (1998). *Social Studies Teacher: Their Perceptions and Implementation of Global Multicultural Education with in Their Classroom*. Unpublished Doctorate Thesis, USA, The University of Texas At Austin.
- Krain, M. ve J. S. Lantis (2006). Building Knowledge? Evaluating the Effectiveness of the Global Problems Summit Simulation. *International Studies Perspectives*, 7 (4), 395-407.
- Kutlu, Ö., Doğan, C. D. ve Karakaya, İ. (2009). *Öğrenci Başarısının Belirlenmesi-Performansa ve Portfolyoya Dayalı Durum Belirleme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Lierl, J. M. (1995). *Effects of Global Education on the Knowledge and Perspective of High School Seniors in the International Studies Academy of an Urban School*. Unpublished Doctorate Thesis, , USA, University of Cincinnati.
- Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative research design: An interactive approach*. California: SAGE Publications.
- Merryfield, M. M. (2000). Using Electronic Technologies to Promote Equity and Cultural Diversity in Social Studies and Global Education. *Theory and Research in Social Education*, 28 (4), 502-526.
- Mitteman, J. H. (1997). *The Dynamics of Globalization*. <http://www2.fiu.edu/~ereserve/010032324-1.pdf> 11.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- Morrison, G. R., Ross, S. M. ve Kemp, J. E. (2012). *Etkili Öğretim Tasarımı*. (Çev. T. Adıgüzel, H. Çakır, S. Öncü, S. Perkmen, İ. Şahin, S. Toy) İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Nato Review (2011). http://www.nato.int/docu/review/2011/Climate-action/Population_growth_challenge/TR/index.htm 09.01.2017'de erişim sağlanmıştır.

- Olson, C. L. ve Kroeger, K. R. (2001). Global Competency and Intercultural Sensitivity. *Journal of Studies in International Education*, 5 (2), 116-137.
- Oxfam (2006). *Global Citizenship Guides - Education for Global Citizenship: A Guide for Schools*. <http://www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides> adresinden 2 Nisan 2016 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Özgen, N. (2012). *Günümüz Dünya Sorunları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Özkan, M. (2014). *Doğu Afrika Jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali Politikası*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Patton, Q. M. (2002). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. London: Sage Publications.
- Pekel, F. ve Taştan-Kırık, Ö. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Küresel Isınma ve Ozon Tabakasının İncelmesi Konularındaki Bilişsel Yapıları. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12 (1), 308-357.
- Peters, R. O. (1991). *A Focus on Lifespace Awareness for Effective 21st Century Living in the Global Community*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED370884.pdf> 07.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- Polat, S. ve Kırpık, C. (2013). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2 (1), 205-227
- Punch, K. F. (2009). *Introduction to Research Methods in Education*. London: Sage Publications.
- Reed, M. A. (2002). *Global Perspective Development Among High School Students*. Unpublished Doctorate Thesis. USA, University of Pittsburg.
- Sachs, J. (2000). Küreselleşme ve İstihdam. (Çev. U. Dolgun). V. Bozkurt (Ed.). Küreselleşmenin İnsani Yüzü. (s.228-229). İstanbul: Aya Yayınları.
- Sadık, F. (2014). Çocuk ve Çevre Sorunları: Çocukların Algıladıkları Çevre Sorunlarıyla İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (8), 114-133.
- Sadık, F., Çakan, H. ve Artut, K. (2011). Çocuk Resimlerine Yansıyan Çevre Sorunlarının Sosyo-Ekonomik Farklılıklara Göre Analizi. *İlköğretim Online*, 10 (3), 1066-1080.
- Sakacı, T. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Küresel Çevre Sorunlarını Öğrenme Sürecinde Gösterdiği Davranışlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa, Celal Bayar Üniversitesi.
- Saltelli, M. ve Ratto, T. (2008). *Global Sensitivity Analysis: The Primer*. UK: Wiley & Sons Publishing.
- Stix, A. 1996. *Creating Rubrics Through Negotiable Contracting and Assessment*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED415139.pdf> 21.12.2016'da erişim sağlanmıştır.
- Şahin, H. ve Erkal, S. (2016). *Determination of The Affective Tendency of Individuals Toward the Environment*. <http://www.aabl.com.au/ConfProc/NYIBSRC2016/Social%20Business,%20Environment%20and%20Sustainability/P103-R2.pdf> 09.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- Tezcan, M. (2002). *Postmodern ve Küresel Toplumda Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Torney-Purta, J. (1982). The Global Awareness Survey: Implication for Teacher Education. *Theory Into Practice*, 21, 200-205.
- UN DESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs). (2015) <http://www.un.org/en/development/desa/what-we-do.html> 09.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- Uyanık, G. (2016). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Ve Tutumlarının İncelenmesi. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1), 30-41.
- Wang, F. (1995). *Global Education and Student Teachers: A Study of Social Studies Majors in the University of Alberta*. Unpublished Master's Thesis, Canada, University of Alberta.
- Weitze, C. L. ve Ø, R. (2014). The Global Classroom Model Simultaneous Campus-and Home-Based Education Using Videoconferencing. *Electronic Journal of e-Learning*, 12 (2). 215-226.
- Whittaker, C. R., Salend., S. J. ve Duhaney, D. (2001). Creating Instructional Rubrics for Inclusive Classroom. *Teaching Exceptional Children*, 34 (2), 8-13.
- Wilson, A. (2000). Enlarging our Global Perspective: Lessons from Ghana. *The Social Studies*, 91, 197-203.

Woyach, R. B. (1988). *Understanding the Global Arena: A Report on the Ohio State University Global Awareness Survey*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED296943.pdf> 10.01.2017'de erişim sağlanmıştır.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended English Abstract

Introduction

Globalization is, in general a fusion of a national, economic, political and cultural coalition of nations transcending the classical concept of nation state (Mittelman, 1997). The world has faced some problems with globalization. Globalization has brought ecological deterioration and imbalance and conflict in social sense (Blood, 2009). In today's conditions, it has become a necessity to educate the citizens who are aware of the world's problems and produce solutions to these problems, who have a sense of responsibility towards all humanity besides their own country, nation and state, who have knowledge, skill and attitude, universal consciousness beyond cultural boundaries as well (İçen and Akpınar, 2012: 283, Gürdoğan-Bayır, Göz and Bozkurt, 2014, Banks, 2004), because, the actions of state is not solely enough for in seeking solutions to global problems. In this context, it is important to conduct studies in which the students respect each others' the cultures and personalities, where they can solve conflicts with peaceful means, that can help them become citizens who have social and global responsibilities which can be also transferred to real life situations. The main purpose of this research is to reveal the sensitivity of 6th grade students in secondary school toward global developments.

Method

The population group of this study was composed of 6th grade students consisting of 20 male and 24 female students summing up 44 students who were studying in two equivalent classes a middle school in Samsun in 2014-2015 academic period, in which they were determined to be equivalent to each other in socioeconomic terms as well as academic profiles (grades average and success rates in different courses). In order to do the "Aid Campaign Activity" developed by the researchers, the students are divided into a total of 10 groups consisting of maximum 5 students belonging to the upper, middle and lower levels in terms of academic achievements, the achievements in performance assignments and the frequency of participation in classes. The activities of four groups were selected as targets in order to determine their sensitivities toward global developments. In addition, semi-structured forms prepared by researchers was conducted to 10 students in target groups during and after the activities. 11 instructional lesson designs in Social Sciences Curriculum which was developed in accordance with the aims related with the global education in the chapter of "Our Country and World, were taught to the study group. After the title 'Fruit of the Brotherhood' was taught, they did an activity entitled as " Aid Campaign Activity" in order to determine the students' sensitivity to global developments. In addition, semi-structured forms was given to groups during and after the activities.

Results

The research findings could be entitled as 'Responsibility of The Students in The Scope of the Activities toward the Global Problems', "The Contributions of "The Aid Campaign Activity" in Terms of Helping Them to Follow the Global Developments and Problems", "Proposed Solutions to Follow the Current Global Developments and Problems in the World". When the activity products of the groups are examined, nine groups have chosen the news card about Somalia and designed their activity products for this country. In this context, it was the news card about Somalia that can be regarded to affect the groups mostly. Only one group (Group 3) wrote the letters of

assistance in the 'Aid Campaign Activity' by choosing the news card titled as 'Doomsday' containing the news about the earthquake and tsunami in Japan. The other five news cards were not preferred by any group at all. It was determined that all the participants began to follow global developments and current events after activities and instructions except Participant 8 and Participant 10. Participant 8 and Participant 10 stated that they had followed the events in agenda and current developments before. Participants have developed proposals such as increasing the number of activities conducted in the courses, adding newspapers reading courses to curriculum, providing TV sets for classes, following the main news bulletins in classes, adding the current developments in the World to whole lectures and units in order to follow the current developments in the World better.

Conclusion and Discussion

It is of great importance to be sensitive to the problems concerning the world and the future of all humanity. In the 'Aid Campaign Activity' conducted in the research, it has been found that the students have a positive and sensitive view especially towards the current world problems and they are willing to take an active role in solving the problems. The willingness of students and their sensitivity towards global developments can be regarded as an indication of the effectiveness and usefulness of the target activity designed in the curriculum in terms of improving them to become a world citizen. When the products of the activities in the research were examined one by one, students belonging to groups having lower and middle level academic achievements were found to perform very well at the level of students with high academic achievement in the evaluation made by experts and teachers in which four groups were determined to have academic success in upper, middle and lower levels. In this context, Fraser and Fisher (1983) also suggested that the learning environment and content provided to students would influence the quality of the activity products and student achievement positively. Therefore, it can be considered that instructional design developed within the scope of the research and the learning environment created in this framework affects the success of the students positively depending on the quality of the activity products. At the end of the study, it was determined that the other eight students, except two students, started to follow global developments, problems and current events, and it was observed that all the students interviewed developed their global perspectives. This result is also similar to the results of the studies carried out by Lierl (1995), Reed (2002) and Clarke (2004).